

історія (історичні процеси) є вільною, оскільки вона не написана наперед і не детермінована, на відміну від природи та її явищ. Історичний розвиток є непередбачуваним, як і людське життя [1, с. 499].

Розуміти «вільну стихію» людської і суспільної динаміки може лише когнітивно складна наука, якою і виступає історія у інтерпретації Р. Арона. На його думку, історичне пізнання містить три види висновків: чисте оповідання, відношення каузальності, уявлення про становлення [1, с. 504]. Концептуальні підходи історичної антропології включають елементи з усіх запропонованих Р. Ароном логіко-методологічних категорій, роблячи при цьому основний акцент на дві останні з них. Пізнавальні принципи цієї наукової дисципліни, значною мірою, співпадають із розуміння французьким філософом когнітивних основ та інтенцій історичного пізнання.

Література:

1. Арон Р., Введение в философию истории [Текст] /Р. Арон/Избранное. Введение в философию истории. – М.– СПб.: Университетская книга, 2000.– с. 215-224.
2. Арон Р. Критическая философия истории [Текст] /Р. Арон/Избранное. Введение в философию истории. – М.– СПб.: Университетская книга, 2000.– с. 7-213.
3. Февр Л., Как жить историей [Текст] /Л. Февр Бои за историю. – М.: Наука, 1991. – с. 23-31

Апучина Л. В., Грицаненко В. Г., Стасевська О. А.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ХАРАКТЕРИСТИКИ МИСТЕЦТВА СХОДУ ХХ СТ.

ХХ століття визначено активним діалогом східної та європейської культур. Наслідком цього стало, з одного боку, значне поширення духовних цінностей та ідеалів, особливо езотеричних надбань Сходу серед європейського населення, захоплення його частки самобутніми східними явищами, прагнення опанувати їхні змістовні основи. З іншого боку, духовні позиції європейського людства знайшли прихильників серед населення східних країн, підтримані широким колом послідовників. Іншими словами, в системі «традиції-новації» культури і для східної, і для європейської культур помітним є тенденція впровадження в духовне життя новаційних настанов (в умовах глобалізаційного процесу, що набуває посилення з роками), а також актуалізація питання збереження фундаментальних традиційних положень культури.

Важливо підкреслити: в цих умовах східна культура з'являє свою спроможність зміцнювати власні ціннісні основи, які визначають сенс духовного життя суспільства. У першу чергу, це пов'язане з цілісним, гармонійним сприйняттям світу. Традиційно гармонія Землі, Неба, Людини, земного, небесного, людського залишається джерелом цієї культури.

Незмінними є і пануючі у східних країнах релігійні системи – буддизм, індуїзм, ісламизм та ін. Морально-духовні орієнтири життя, визначені релігійними настановами, покладені в основи побудови суспільного життя, життя кожної людини. Неподільність сакрального та земного, релігійного та світського продовжує відрізняти духовне життя східної людини. Як і в минулі часи непорушними є зв'язки людини з родиною, певною спільнотою, суспільством.

Як завжди панування спільних інтересів, обцинна солідарність, перевага обов'язків над правами, повага до Вчителя, батьків, старших, релігійність, настанови на самовдосконалення та самозаглиблення, прагнення досягнення рівноваги, працьовитість тощо характеризують духовну атмосферу, відрізняють культурний простір Сходу.

Разом з тим визнання неминучості глобалізації примусило східні країни приділяти головну увагу саме стимулюванню процесів збереження власних цінностей та створення на традиційному фундаменті нових здобутків. Найбільш наочно ця позиція з'являє себе в художньому житті.

Не важко помітити: у східному мистецтві збережений традиційний фундамент, традиційні змістовні та художньо-естетичні основи. Нове, що супроводжує мистецькі пошуки, лягає на існуючий ґрунт – новаційні здобутки, пошуки нових форм, навіть експерименти, органічно «виростають» з традицій, концентрують в собі їхні настанови, визначаються їхніми зразками. Тому мистецькі твори Сходу вражають європейських художників, критиків, оцінювачів мистецтва самобутністю, неповторністю та, водночас, загальнолюдським сенсом.

Тому таке високе визнання отримали серед європейців твори, наприклад, Акіро Куросави, який присвячував свою творчість людині, її таємничому внутрішньому світові, проблемам життя і смерті. Матеріалом для режисера були не тільки долі його співвітчизників, а й таємниці душі людини взагалі (кінофільми за творами Ф. Достоевського, Л. Толстого, В. Арсеньева). Традиційне, національне, що отримало загальнолюдське змістовне значення, європейський світ знайшов у творах К. Абе, І. Масудзі, Ци-Бай-Ши, С. Рея та ін.

Споконвічні проблеми, які хвилюють людство, художники Сходу намагаються відчутти, проаналізувати, розглянути через призму людської душі, через зв'язок Людини і Природи. Для них важливо у своїй творчості донести думку про те, що причини негараздів, які з'являються у сучасному світі, знаходяться в самій людині, у втраті нею урівноваженості, гармонії.

В умовах, коли європейське мистецтво, яке живе в ситуації кризи культури, робить акцент на розчаруванні, зневірі в Бозі, Розумі, Людині, шукає причини цього у зовнішньому світі, демонструє безвідповідальність людини за себе та за світи, в яких вона живе тощо, східні художники спираються на глибинні пласти власної культури, підвищують значущість художньої традиції, занурюються у проблеми самовдосконалення та

самовиховання Людини. «Уплетіння» в канву мистецьких творів релігійних настанов, фольклорних начал, міфологічних образів підвищує їхню духовну спрямованість.

Важливим, вважаємо, є насиченість творів мистецтва (безперечно, у першу чергу, літератури, живопису, театру, кіно, як і всіх інших) філософським змістом: думками про сенс життя, про визначеність людини, про природу та суспільство. Осягнення людини та Всесвіту відбувається на мета почуттєвому рівні, виявлено через складну систему знань та символів. Знаково-символічне наповнення художніх творів ідентично тим ментально-архетипічним особливостям, які характеризують східну людину.

Зазвичай твори мистецтва Сходу багатопланові, сповнені підтекстами. Їхнє сприйняття можливе тільки завдяки відгуку серця того, хто їх долучається. Співзвучність духу художника та публіки покладена в основу східного мистецтва.

Саме це визначає змістовні акценти процеси підготовки митців Сходу.

Бабина Т. Г.

МЕНТАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Сучасні трансформаційні, інтеграційні і глобалізаційні процеси з необхідністю потребують відповіді на коло питань, серед яких провідне місце для народів Європи займає осмислення своєї європейської ідентичності.

Складний процес доказу власної «європейскості» у українців співпадає з пошуком втраченої за радянські часи самості і обтяжується боротьбою за елементарне виживання; розчаруванні у справедливості будь-якої влади; втраті впевненості і інтересу до майбутнього; зростанні роз'єднаності нації та ін.

Суттєві геополітичні зміни і трансформаційні зрушення останніх двох десятиліть, з одного боку, зробили державні кордони прозорішими, з другого - чітко визначили ментальні відмінності та особливості національної ідентичності в умовах поліетнічного європейського середовища.

На тлі анексії Криму і війни на сході України своєрідною альтернативою тенденціям глобалізації та космополітизації у сучасній Європі, виступає намагання українців до збереження територіальних кордонів і відповідних культур в межах єдиного національного ментального простору.

Проблема взаємовідносин і взаємовпливу ментальності і культури потребує відповіді на запитання: як формується ментальність в лоні єдиної національної культури; як ментальні чинники впливають на спосіб мислення, вибір тієї чи іншої діяльності, її оцінку; які особливості українського менталітету дозволять Україні зайняти чільне місце в новій, антропогенній цивілізації.

Зміст ментальності стосується граничних підстав історичного буття спільнот і людей, що до них належать, тому нема сумніву щодо доцільності використання цього поняття в історіософії, культурології і етнографії. При використанні поняття ментальності у філософії в залежності від типу філософствування в це поняття вкладається різний зміст. Так, раціоналістична філософія найчастіше визначає менталітет, як склад думок, спосіб мислення, якість розуму, нерационалістична – пов'язує його зі стилем світовідчуття спільноти, з «духом народу».

Сьогодні менталітет в різних контекстах визначають, як національний характер, психологічний склад (тип) спільноти, національну психоструктуру, вихідну матрицю світорозуміння і світовідношення народу; як стереотипи духовної діяльності спільноти, як головний чинник ціннісного смислу культури.

В сучасній вітчизняній філософській літературі існують декілька підходів до розуміння змісту ментальності. Одні автори, широко розуміючи ментальність, включають в її зміст як несвідомі, буденно-емоційні компоненти, так і ідейно-теоретичні інтерпретації граничних проблем людського життя (В. Храмова); інші, диференціюючи рівень інтелекту і рівень ментальності, підкреслюють, що ментальність складає передусім психологічний рівень духовності людини, систему тільки частково відрефлексованих настанов відчувати, мислити і діяти певним чином (Л. Василь'єв, В. Лобас і ін.). І хоча існують спроби раціоналізувати ментальність (В. Діброва), все ж таки домінуючою залишається ідея несвідомих підвалин ментальності (франкфуртська соціо-психоаналітична школа, швейцарські етно-аналітики, В. Тернер (США), українські дослідники релігії та ін.)

З часів Е. Дюркгейма вважається, що фундамент ментальності складають архетипи - підсвідомі чинники дії спільноти, які формуються на початкових стадіях генезису культури і виражають «доісторичний рівень ментальності» (К. Ясперс). Спадкові передумови ментальності (вітальні, природжені задатки етнопсихіки) трансформуються в духовні феномени, в якісну визначеність національної ментальності в процесі оволодіння індивідом чинною культурою. Разом з архетипами на груповому, колективному рівні вони складають відносно незмінний психологічний шар ментальності. Не зважаючи на статичність, здатність «вистояти» у всіх катаклізмах історії, менталітет не можна уявити тільки як абсолютну і незмінну даність. Підкреслюючи його відносну незмінність, треба констатувати в ньому наявність як інваріантного, так і варіативного (Е. А. Донченко).

В психологічний шар ментальності включається емоційна підсистема, ментальні настанови, рівень пасіонарності спільноти, готовність до певного модусу поведінки, шаблони очікувань, автоматизм психіки, стилі взаємин і ін. Над цим шаром вибудовується культурно-історична верства, через яку передусім менталітет взаємодіє з усім масивом культури.

Соколовський Олег Леонідович, кандидат філософських наук, доцент кафедри, Житомирський державний університет імені Івана Франка, кафедра філософії

Стасевська Оксана Анатоліївна, кандидат філософських наук, доцент Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Тарасенко Лідія Борисівна, кандидат історичних наук, кафедра українознавства, Одеський державний університет внутрішніх справ

Татаринів Сергей Іосифович, кандидат історических наук, доцент, кафедра инженерной педагогики Украинской инженерно-педагогической академии

Тимофеев Олександр Володимирович, здобувач, кафедра філософії і педагогіки ДВНЗ «Національний гірничий університет»

Уманець Ольга Віталіївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, кафедра культурології

Хо Ян, аспіранка кафедри теорії культури и філософії науки Харківського національного університета ім. В.Н. Каразіна

Циганенко Лілія Федорівна, доктор історичних наук, професор, Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Цватий Вячеслав Григорович, кандидат історичних наук, доцент, Заслужений працівник освіти України, Дипломатична академія України при Міністерстві закордонних справ України, Перший проректор

Шедяков Володимир Євгенович, доктор соціологічних наук, кандидат економічних наук доцент, кафедра соціології і гуманітарних дисциплін Державного університету телекомунікацій, професор (м. Київ)

Шеремет Любов Анатоліївна, кандидат філософських наук, доцент, Інститут Вищої освіти НАПН України, докторант.

Шинкаренко Роман Сергійович, студент 4 курсу спеціальності політологія Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля

Широка Ольга Миколаївна, аспірантка К-ПНУ імені Івана Огієнка

Яшна Наталія Олександрівна, аспірантка, ДНУ імені Олеса Гончара

Наукове видання

«Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук»

Матеріали V Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю

ЧАСТИНА II

Українською та російською мовами

Редактор Івашенко В.І.

Підписано до друку 29.09.2015 Формат 60x84/16. Папір друкарський.

Друк різнографічний. Гарнітура Times New Romans.

Ум. друк. арк. 10, 05. Обл. – вид. арк. 12, 45.

Тираж 300 прим. Зам. № 1136

Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара

МАТЕРІАЛИ

П'ятої всеукраїнської
науково-практичної конференції
з міжнародною участю

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ
НАУК»

ЧАСТИНА II

28 серпня 2015 р.
м. Дніпропетровськ

УДК 009(51)
ББК 6/8я52
А 17

Рецензенти:

д-р політ. наук, проф. Шепелєв М. А.
д-р філос. наук, проф. Шевцов С. В.

Друкується за рішенням Вченої ради
факультету суспільних наук і міжнародних відносин
ДНУ ім. Олесь Гончара
(Протокол № 1 від 25 вересня 2015 р.)

Редакційна колегія:

д-р філос. наук, проф. Токовенко О. С. (науковий редактор), член-кор. Національної АПН України, д-р філос. наук, проф. Гнатенко П. І., д-р істор. наук, проф. Городяненко В. Г., д-р політ. наук, доц. Тулиця О. Л., д-р філос. наук, проф. Осетрова О. О., к. політ. наук, доц. Пашенко В. І. (відповідальний секретар).

А 17 Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук. Матер.
V всеукр. наук. конфер. з міжнар. участю. (м. Дніпропетровськ, 28 серпня 2015 р.): у 2-х частинах. – Д.: ТОВ «Інновація», 2015. – ч. 2. – 172 с.

У збірнику подано матеріали П'ятої всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук», яка відбулася 28 серпня 2015 р. Коло обговорених проблем: політичні науки в Україні та світі, зовнішня політика України та міжнародні відносини, досягнення філософії та культурологія, проблеми та перспективи історичної науки в Україні, соціологія та соціальна робота, регіоназнавство та краєзнавчі дослідження.

Для науковців, викладачів вищих навчальних закладів, а також аспірантів і студентів соціально-гуманітарних факультетів.

ISBN 978 - 966 - 8676 - 79 - 5

УДК 009(51)
ББК 6/8я52

© Дніпропетровський національний
університет імені Олесь Гончара, 2015
© Колектив авторів

ЗМІСТ

**Секція «Процеси і тренди світової історії»
Секция «Процессы и тренды мировой истории»**

- Марцинюк М. П. Міграційна політика постколоніальної Португалії: до і після вступу в Європейський Союз 7
- Путря Н. В. Государственные и местные инициативы в охране природы: зарубежный опыт кон. 19 - нач. 20 веков 10
- Циватый В. Г. Искусство Нидерландов и Франции в эпоху Возрождения: политико-дипломатический и компаративно-институциональный аспекты 14

Секція «Зовнішня політика України та співпраця з Європейським Союзом»

Секция «Внешняя политика Украины и сотрудничество с Европейским Союзом»

- Мельничук Л. М. Забезпечення соціального розвитку регіонів України в умовах євроінтеграційних процесів 17
- Найдич М. А. Вирішення проблеми молодіжного безробіття в країнах ЄС 20
- Сердюк О. В. Українсько-польські культурні взаємини в контексті євроінтеграції 22
- Щолокова А. В. Інформаційні кампанії як складник євроінтеграційного дискурсу 26

**Секція «Соціальна філософія»
Секция «Социальная философия»**

- Красіков М. С. Порівняльна характеристика масового та мережевого суспільства
- Левченко Л. Ю. Гендерні, феміністські та жіночі дослідження в системі філософського знання 30
- Мосаєв Ю. В. Порівняльна характеристика соціальних особливостей футбольних дербі Анголи та Ботсвани 33
- Попова О. Б. Актуальність соціально-гуманітарної та політичної освіти студентів спортивних та фізико-культурних спеціальностей 35

Радчук Я. В.	Особливості розвитку феномену спільної справи у Новий час	37
Сладнева О. Г.	Харизма как средство преодоления кризиса идентичности	40
Секція «Теорія та практика соціології» Секция «Теория и практика социологии»		
Борисова Ю. В.	Критичний потенціал соціально-гуманітарного знання: місія (не)здійсненна?	43
Секція «Регіоназнавство та краєзнавчі дослідження» Секция «Регионоведение и краеведческие исследования»		
Малихін Ю. В.	Повстанський загін Соломинського: погляд через призму нових фактів	45
Тарасенко Л. Б.	Вплив селянських промислів на соціальне розширення селянства Донбасу в роки нової економічної політики	48
Татаринов С. И.	У истоков профсоюзного движения огнеупорщиков Донбасса	51
Циганенко Л. Ф.	Загострення кризи в сільському господарстві Бессарабії під час Першої світової війни	56
Широка О. М.	Радянська влада та контроль за церквою та релігійними організаціями на Поділлі на початку 20-х рр. ХХ ст.	59
Секція «Геополітика та дослідження міжнародних відносин» Секция «Геополитика и исследования международных отношений»		
Бесчасна І. В.	Форум країн-експортерів газу: новий учасник світового ринку	62
Богінська І. В.	Геополітична парадигма у міжнародних відносинах: що і як досліджувати?	65
Левик Б. С.	Геополітичний вибір Туреччини в період новітньої доби	68
Шинкаренко Р. С.	Балто-Чорноморський Союз(Інтермаріум)	74
Яшна Н. О.	Геополітичні інтереси неарктичних держав в Арктиці	78
Секція «Філософія та культурологія» Секция «Философия и культурология»		
Айтов С. Ш.	Філософія історії Р. Арона і когнітивні підходи історичної антропології	81

Авучина Л. В., Грицащенко В. Г., Слабевська О. А.	Деякі питання характеристики мистецтва Сходу ХХ століття	82
Блабина Т. Г.	Ментально-культурні аспекти глобалізаційних трансформацій	84
Балузіна Е. В.	Об инструкциях по взрослению	88
Безродний А. Г., Хо Ян	Феномен человека в трудах Конфуция	90
Богомолець О. В.	Особливості художнього життя Галицько-Волинського князівства	91
Жидьцова О. П.	Розписні емалеві тарілки «Алегорія січня» та «Алегорія червня» П'єра Реймона	95
Коптовець А. А.	Поэтическое видение мира как способ познания	98
Кивня А. А.	Категория центра в картине мира современного человека	100
Олександр І. Я.	Феномен спорту в західній культурі	102
Пінчук Є. А.	Соціокультурні чинники актуалізації можливостей людини в спорті	104
Піщанська В. М.	Еволюція синкретизму релігійного та естетичного у декоративно-ужитковому мистецтві українського козацтва	107
Соболевський П. А.	Джон Роджерс Серль: Еволюція проблем та завдань філософії мови	111
Уманець О. В.	Фаустіанська тематика у творчості Ф. Шуберта	114
Шеремет Л. А.	Гуманізація спорту як чинник оптимізації людиномірності	117
Секція «Філософія релігії» Секция «Философия религии»		
Буряк Н. Б.	Психоаналіз та дзен-буддизм	119
Огірко О. В.	Філософсько-релігійні погляди митрополита Андрея Шептицького	122
Соколовський О. Л.	Особливості вчення Помісної Церкви про Святу Трійцю	126